

Miroslav Ledvinka

Funkční a překladová korespondence ukazovacích zájmen v determinační funkci v překladu z angličtiny

Functional and translation correspondence of English demonstrative determiners in translation from English

Posudek oponentky bakalářské práce

Bakalářská práce Miroslava Ledvinky zkoumá anglická ukazovací zájmena ve funkci determinátorů a jejich české překladové protějšky. Úvodní část práce podává přehled demonstrativ v angličtině, jejich reference a faktorů ovlivňujících volbu mezi *this/these* a *that/those*. Menší část je pak věnována ukazovacím zájmenům v češtině. Poněkud překvapivé - vzhledem k tématu práce - je, že v podobném poměru dělí autor pozornost mezi anglická zájmena (10 stran) a jejich české protějšky (4 strany) také v části práce popisující výsledky výzkumu. Anglické příklady jsou podrobně analyzovány z hlediska jejich poměrného zastoupení (potvrzuje se dominantní postavení *this*), typu reference (převládá anaforická reference), autor si všímá i tzv. neforické reference. Zajímavé je zjištění, že kataforická reference byla nejčastěji vyjadřována zájmenem *those* (str. 32), i když, jak autor s oporou v *A Comprehensive Grammar of the English Language* uvádí na str. 13, *that/those* mohou mít jen anaforickou referenci.

Pokud jde o české protějšky anglických ukazovacích zájmen ve funkci determinátorů, práce ukazuje, že v překladu je buď užito stejného prostředku, nebo je demonstrativum vynecháno, nebo nahrazeno jiným prostředkem (adverbiem, adjektivem, jiným typem zájmena, substantivem). Právě divergentní protějšky by stály za podrobnější prozkoumání, jak naznačuje autorův zajímavý postřeh, že většinu z nich představují určení času v angličtině realizovaná nominální frází s ukazovacím zájmenem ve funkci determinátoru a v češtině adverbii nebo adjektivy (str. 37-38). Za zmínku stojí i ty české protějšky anglických nominálních frází jako *that/this point* (str. 36), které obsahují demonstrativum. Čeština zde, jak se zdá, dává přednost zájmenům *ten, ta ... před tenhle, tahle ...* (v korpusu SYN2010 najdeme např. lemma *okamžik* ve spojení s *ten* 1730x a ve spojení s *tenhle* jen 109x, podobně lemma *chvíle* ve spojení s *ta* 8144x, *tahle* 905x).

Po formální stránce je práce zpracována pečlivě, výsledky jsou prezentovány přehledně v tabulkách, systém číslování příkladů umožňuje snadnou orientaci v textu i v příloze. Formulačních problémů je minimum (str. 11 „Demonstratives have, as well as the definite article and the personal pronouns, definite meaning ...“, str. 12 „Their forms retain the number distinction, which excludes them as the only determiners with the ability to express a contrast in morphological number.“, str. „The data yield that more than two thirds ... of all the demonstrative determiners were classified ...“, str. 14 jedná se spíše o determinátor než o „modifier choice“, str. 26 „situational (endophoric) reference“ – spíše „expohoric“).

Dotazy a poznámky k jednotlivostem

- Na str. 32 autor ukazuje, že i demonstrativa, která mají kataforickou referenci, mohou vytvářet řetězce obdobné řetězcům anaforickým. Je ale otázkou, zda první užití zájmena *this* není možné chápat jako anaforické: Shintaro's ignorance of such matters is often remarkable, but as I say, it

is not something to disparage. One should be thankful there are still those uncontaminated by the current cynicism. In fact, it is probably **this** very quality of Shintaro's - this sense that he has remained somehow unscathed by things - which has led me to enjoy his company more and more over these recent years.

- U některých příkladů není uvedený kontext dostačující (i když autor problémy související s šíří kontextu nutného pro určení reference zmiňuje na str. 23): str. 26, př. 9: kontext není dostatečný, aby bylo možné vyloučit anaforickou referenci; str. 31, př. 28: bez předchozího kontextu není jasné, k čemu odkazuje *It* a zda je antecedentem *this*; str. 32, př. 35: není možné, že antecedentem *those* je *something more distant than a blood relative ...*? Postmodifikace v tomto případě není, myslím, restriktivní a nezakládá podmínky pro kataforu.
- Některé příklady označené jako „non-phoric reference“ jsou skutečně problematické, kritérium sdílení znalosti referenta neplatí výlučně pro tento typ odkazu. Příklad 38 na str. 34 by bylo, myslím, možné chápat i jako anaforu (antecedent *him*).
- Při popisu českých ekvivalentů by bylo dobré vyčlenit ty dvojice dokladů, kde celá anglická nominální fráze s demonstrativem nemá žádný formální protějšek (např. str. 37, př. 48, dále Ishiguro př. 10, 14), nebo je alespoň odlišit od případů, kde sice anglické frázi odpovídá české substantivum, ale bez demonstrativa ve funkci determinátoru.
- Ještě ke klasifikaci českých protějšků: kam byl řazen příklad Ishiguro 8, kde ekvivalentem anglické jmenné fráze s demonstrativem v determinační funkci je demonstrativum užitá pronominálně?
- Bylo by možné blíže vysvětlit, co se myslí tím, že „the English demonstrative determiners carry a larger syntacto-semantic load“? (str. 40)

Závěr

Bakalářská práce Miroslava Ledvinky dobře popisuje vlastnosti anglických ukazovacích zájmen ve funkci determinátorů. Ta část práce, která se věnuje jejich českým ekvivalentům, by ale zřejmě vyžadovala ještě hlubší studium. I přesto autor prokázal, že dokáže s oporou v prostudované relevantní literatuře klasifikovat a popsat rozsáhlý materiál a přehledně a přesvědčivě prezentovat výsledky svého výzkumu. Práci proto doporučuji k obhajobě a předběžně ji hodnotím jako velmi dobrou.